

[\(/\)](#)

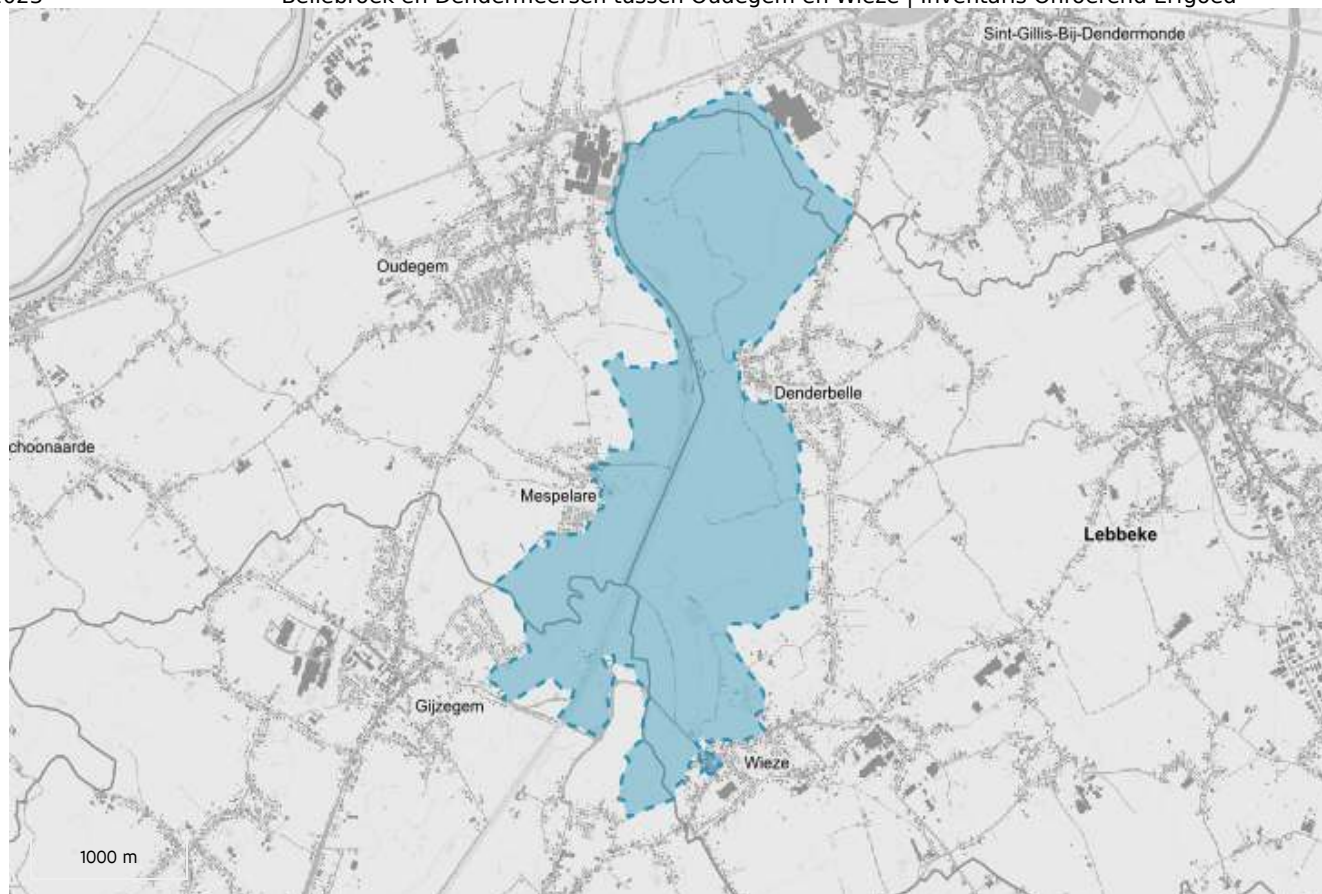
Inventaris

[Contact \(/contact\)](/contact)[Downloads \(/downloads\)](/downloads)[Hergebruik \(/hergebruik\)](/hergebruik)[Over ons \(https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons\)](https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons)[MENU](#)

VASTGESTELD LANDSCHAPSATLASRELICT

Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze

Vastgesteld landschapsatlasrelict van 19-07-2021 tot heden**ID:** 127717 **URI:** <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/127717>

Besluiten

Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze

(<https://id.erfgoed.net/besluiten/14989>)

definitieve wijzigingsbesluiten: 19-07-2021 ID: 14989

Rechtsgevolgen

📄 Meer informatie over de rechtsgevolgen van vaststellingen vind je op onze website (<https://www.onroerenderfgoed.be/juridische-gevolgen-van-een-vaststelling>).

Provincie

Oost-Vlaanderen

Gemeente

Aalst, Dendermonde, Lebbeke

Deelgemeente

Denderbelle, Gijzegem, Herdersem, Mespelare, Oudegem, Sint-Gillis-bij-Dendermonde, Wieze

Straat

Onbepaald

Locatie

Gijzegem, Herdersem (Aalst), Mespelare, Oudegem, Sint-Gillis-bij-Dendermonde (Dendermonde), Denderbelle, Wieze (Lebbeke)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

5 166 011m²

Typologie: [afgesneden meanders](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2129) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2129>), [dorpen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1062) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1062>), [graslanden](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1910) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1910>), [kanalen \(infrastructuur\)](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/213) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/213>), [kasteeldomeinen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2114) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2114>), [kerken](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1005) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1005>), [loofbossen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1843) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1843>), [ontwateringsgrachten](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1948) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1948>), [rivieren](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1963) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1963>), [sites met walgracht](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1137) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1137>), [sluizen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/389) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/389>), [trekwegen](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2236) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2236>), [valleien](https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2000) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2000>)

[Inventarisatie Dendervallei tussen Ninove en Geraardsbergen](https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1265) (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1265>) (vaststellingen, geografische inventarisatie: van 2018 tot 2019)

Beschrijving

Het gebied omvat een deel van de lage en plaatselijk zeer brede alluviale vlakte van de Dender tussen Dendermonde en Wieze en ligt in een oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei. De bodem bestaat uit een tertiair zand- en kleisubstraat dat tijdens het Pleistoceen door wind en water werd afgedekt met zandlemlagen. Langs de oostrand van de Dendervallei vormden deze dekzanden een steilrand die het alluviaal gebied begrenst. Tijdens het Holoceen vond bodemerrosie plaats en werd veel materiaal afgezet in de valleien waar het sedimenteerde tot oeverwallen. Het landschap wordt gekenmerkt door een vlak tot zwak golvend reliëf met enkele verspreide donken in de vallei zoals in Hogedonk.

In de Dendervallei ligt de permanente grondwatertafel op geringe diepte onder het maaiveld wat zorgt voor een langzame natuurlijke drainering en dus voor een gebrekkige waterhuishouding. In de Wiestermeers stroomt kwelwater door het gebied. Omwille van de hoge grondwaterstand zijn de valleigronden in gebruik als weiland, hooiland of nat bos. Op de hoger gelegen donken en oeverwallen is akkerbouw mogelijk mits een goed verzorgde afwatering. De Dender had oorspronkelijk een sterk kronkelend verloop en was als regenrivier onderhevig aan grote debietschommelingen naargelang de seizoenen. Al sinds de 13de eeuw werden verschillende kleinschalige kanalisaties uitgevoerd waarbij meanders werden weggewerkt en een vlottere

scheepvaart mogelijk was. Door middel van sluizen kon het debiet geregeld worden zodat de omliggende vlakten niet systematisch overstroomden. Langs de linker- en rechteroever van het kanaal loopt de Oude Dender als smalle meanderende beek en verspreid zijn nog enkele afgesneden meanders herkenbaar in het landschap.

De **Dender** werd in 1769 over het volledige traject gekanaliseerd tussen Aalst en Dendermonde. Het Sashuis is nog een restant van een van de toen opgerichte nieuwe sluizen op de Dender. In 1865 werd de Dender over haar volledige loop gekanaliseerd waarna ook een brug over de rivier werd gebouwd tussen Denderleeuw en Teralfene. De weg Veer slingert door het Bellebroek en verwijst naar de twee veren over de Dender die de verbinding mogelijk maakten met Oudegem en Mespelare. Het veer bij Denderbelle bleef tot 1937 in gebruik. In de loop van de 19de en 20ste eeuw vestigden veel fabrieken zich langs het Denderkanaal, onder andere in functie van de lucifernijverheid met als centrum Geraardsbergen. Na de Tweede Wereldoorlog ging de bevaarbaarheid van de Dender achteruit en verminderde het economisch belang van de rivier. In 1947 werd het oude sas van Wieze buiten gebruik gesteld en herleidt tot een brugfunctie. De oude sasbrug bij het sas van Wieze werd verplaatst en als historisch monument naast de nieuwe brug naar Gijzegem opgesteld.

De huidige bebouwing ligt geconcentreerd langs de vallei in verschillende dorpskernen. In de ruime omgeving van Mespelare zijn meerdere archeologische vondsten geregistreerd uit verschillende tijdsperiodes. Hieruit blijkt dat deze droge rug aan de rand van de Dendervallei een sterke aantrekkingskracht uitoefende op de mens. De vondst van een Romeinse muntschat en het indicatieve toponiem Steenkouter wijzen op Romeinse aanwezigheid in dit gebied. Wieze telt een drietal sites met walgracht die teruggaan tot de middeleeuwen en nog herkenbaar zijn in het landschap. Het kasteel van Wieze en het Neerhof waren sites van de Heren van Wieze en de walgrachten verwijzen nog naar de vroegste versterking. Van de verdwenen walgrachtsite Muilaertshof is de 8-vormige gracht nog duidelijk herkenbaar in het weiland.

De dorpskern van **Mespelare** ligt op een zwakke rug langs de westrand van de Dendervallei en bestaat uit een ovaalvormig plein waar vijf straten convergeren. De deels gekasseide Dreef verbindt de parochiekerk in een min of meer rechte lijn met het Denderkanaal. Rondom liggen de hoger gelegen akkers van Hogedonk en de (H)Elstkouter gekenmerkt door een strakke rechthoekige percelering. Een aantal van de gronden bij de Dender werd ook gemeenschappelijk begraasd. Doorheen de meersen op de rechteroever liep een aantal voetwegen naar de Dender. Tegenover de parochiekerk leidt een grindpad naar het 17de-eeuws Spaans Hof, een verblijfplaats voor de pelgrims op bedevaart naar de relieken van Sint-Aldegondis. In de as van de Sint-Aldegondekerk ligt de ommuurde pastorie op een vijfhoekige site die ten zuiden begrensd wordt door een deels verlande Denderarm.

Wieze wordt al in de 5de eeuw vermeld en heeft mogelijk een Karolingische oorsprong. Het dorp is ingericht op een stuifzandheuvelrug en ligt langs de verbinding Aalst-Dendermonde. Oorspronkelijk verbond een rechte dreef de kerk op het dorpsplein met het kasteel. De Larestraat liep verder door naar de Dender en tot de grens met Herdersem en was deel van een oude verbinding die al in de vroege middeleeuwen zou bestaan hebben. Talrijke kleine wegen en veldwegels zoals de Sterreweg verbonden de boerderijen en wijken onderling en gaven toegang tot de dorpskouters. Centraal op het dorpsplein staat de parochiekerk Sint-Salvator die zou opklimmen tot het begin van de kerstening in de 6de-7de eeuw met vlakbij de pastorie. Rondom het Wiezeplein liggen meerdere historische dorpswoningen, burgerhuizen en voormalige herbergen. Dankzij de belastingvrijdom op het grondgebied van Wieze-Kapittel, werd het dorp een toevluchtsoord voor bierbrouwers en brandenwijnstokers, vaak ook herbergiers. In de oostelijke hoek van het Wiezeplein bevindt zich, naast het café 'Den Dikke Eik', een hoge opgaande zomereik

als beeldbepalend element op het dorpsplein. Vanaf deze locatie vertrok in de 19de eeuw de Molenwegel naar de molen en de Molenkapel. Het Neerhof is een nog deels omgrachte site met gekasseid binnenerf die in oorsprong een tweedelige vorm had en in het bezit was van de heren van Wieze. Het kasteel van Wieze gaat in oorsprong terug tot een waterburcht uit de 9de of 10de eeuw. Vermoedelijk zijn de walgrachten en een bewaard oud hoektorentje binnen het huidige kasteeldomein nog restanten van de oorspronkelijke versterking van de heren van Wieze. De dubbele toegangsdrif die het kasteel met de kerk van Wieze verbond, verdween begin 19de eeuw met de heraanleg van het park in landschapstijl en het deels omvormen van de oude walgrachten tot vijvers. Na de Tweede Wereldoorlog werd het neorenaissancekasteel gesloopt en op de bewaarde funderingen een nieuwe villa gebouwd.

In de 18de eeuw was de Dendervallei een uitgestrekt meersengebied dat gedraineerd werd op de Dender door een sterk vertakt slotennetwerk. Een aantal voetwegels leidde doorheen de meersen naar de Dender. In het Bellebroek liep een enkele weg die in een rechte lijn Boonwijk met Denderbelle verbond. Op de drogere gronden, aansluitend bij de dorpscentra, lagen de uitgestrekte kouters zoals de Elstkouter bij Mespelare en de Kerke Cauter bij Wieze. Een aantal afgesneden meanders van de oorspronkelijke Dender waren nog zichtbaar. Ter hoogte van Denderbelle lag een veer naar het gehucht Varenberg bij Oudegem. Het oudste veer op de Dender wordt vermeld in een metingboek uit 1673. In het midden van de 19de eeuw bleef dit gebied hoofdzakelijk in gebruik als hooiland. De relicten van de Dendermeanders waren toen bijna volledig verdwenen. De toponiemen de Hooge Bergen en Den Hamel wijzen op enkele kleine donken in de alluviale Dendervlakte. Een nieuwe weg, de (Boonwijk)Broekstraat werd aangelegd doorheen het Bellebroek. Meerdere onverharde voetwegen en wegels zorgen voor de verdere ontsluiting van dit gebied. Eind 19de – begin 20ste eeuw werden veel kleine percelen samengevoegd en hooilandpercelen omgezet naar akkerland. Dichter bij de Dender vond ook een duidelijke uitbreiding plaats van bosareaal ten koste van meersen. Deze evolutie zette zich verder door naar het begin van de 20ste eeuw zodat er in de meersen steeds meer verspreide clusters akkerpercelen opdoken. Vanaf circa 1950 werd overgeschakeld op veeteelt en werden opnieuw veel akkers omgezet naar weiland met een aantal verspreide bospercelen. Er vond tegelijk een uitbreiding plaats van het wegennet in de meersen.

Bellebroek is een vochtig laaggelegen gebied met voornamelijk hooilanden die door sloten met dichte vegetaties van elkaar gescheiden worden. Het gebied is ingedijkt en dient als buffer voor het Denderwater tijdens perioden van hoogtij en bij overstromingsgevaar. Ter hoogte van de natste zones komen de waardevolste vegetaties voor zoals Dottergraslanden. De Viestermeers bestaat uit natte bossen en weiden en talrijke afgesneden oude Denderarmen. Hogedonk telt naast oude meanders ook stukjes bos en vooral hooilanden. De hogere gronden rondom Wieze zijn nog steeds in gebruik als akker. In het gebied lopen nog verschillende onverharde wegen en paden die vanuit de dorpen richting de meersen en de Dender leiden. De onverharde Steenkouterbaan loopt over de historische dorpskouter van Denderbelle met uitzicht op de omliggende velden en de lagergelegen vallei. Tussen de Dender en de Windgatbeek vlakbij het kasteel van Wieze ligt een typisch valleibosje met enkele bijzondere inheemse soorten die zuivere vertegenwoordigers zijn van hun soort en dus een genenreservoir vormen voor de regio. De oude Dendermeanders vormen waardevolle biotopen voor waterminnende planten en dieren.

Motivatie van de afbakening

Het gebied 'Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze' omvat een groot deel van de historische meersen op de linker- en rechteroever van de gekanaliseerde Dender. Het betreft een duidelijk afgebakend en herkenbaar gebied van aaneengesloten percelen gras- en weiland met drainagesloten, rijen knotwilgen en relicten van de Oude Dender. Aan de rand van de open

meersen, op de iets hogere en dus droge gronden liggen de dorpen Mespelare, Denderbelle en Wieze die uitkijken over de Dendervallei. Het gebied biedt zo een representatief beeld van het historisch ontginningspatroon met rondom de dorpskernen een concentratie van akkers op de hogere ruggen en uitgestrekte natte graslanden op de rivieroever in de vallei. Aansluitend liggen in de Dendervallei twee sites met walgracht waaronder het Kasteel van Wieze dat teruggaat tot de 15de eeuw en beschermd is als monument (MB 15/05/2000). De afbakening ligt bij het Bellebroek op harde grenzen waaronder het jaagpad op de linkeroever van de Dender, de dijk langs de Steenbeek/Bellebroekbeek en de veldweg Steenkouterbaan. In het gebied tussen Mespelare en Wieze volgt de afbakening de grens tussen de bebouwing en de open meersen langs de Scheutlagestraat, de Sasbaan en de Nieuwstraat. De bebouwing zonder erfgoedwaarde aan de rand van deze wegen maakt geen deel uit van het afgebakende gebied.

Waarden

archeologische waarde

Een aantal archeologische vondsten uit de Romeinse periode toont aan dat vooral de droge ruggen en opduikingen aan de rand van de Dendervallei een sterke aantrekkingskracht uitoefenden op de mens. Wieze telt meerdere sites met walgracht die teruggaan tot de middeleeuwen en waarvan de grachten nog herkenbaar zijn in het landschap: het kasteeldomein van Wieze, Hoeve het Neerhof en het Muilaertshof.

esthetische waarde

De Dendermeersen bestaan uit open weide- en hooilanden met knotwilgenrijen en enkele verspreide bosjes. Vanuit de meersen zijn zichten mogelijk op de dorpen die rondom ingeplant liggen. Het hoogteverschil tussen de lageregelegen vallei en de hogere gronden levert bij de Dender unieke zichten op de dorpskernen en akkerlanden die de vallei flankeren. Mespelare en Wieze hebben hun kleinschalig karakter behouden en tellen een rijke verzameling aan waardevol bouwkundig erfgoed. De Steenkouterweg is nog een onverharde losweg die boven op de historische kouter van Denderbelle loopt en een open zicht biedt op de steilrand langs de vallei.

historische waarde

Het Bellebroek en de weilanden bij Hogedonk en Viestermeers zijn relictten van het historisch meersencomplex dat was ingericht in de overstromingsvlakte van de Dender. De talrijke percelen historisch permanent grasland, de meerstoponiemen en het slotennetwerk met knotwilgenrijen vormen relictten van het landgebruik in het verleden. Deze meersen maakten deel uit van het historisch cultuurlandschap waarbij de akkers zich concentreerden op de hogere gronden bij de dorpen. De dorpen op de zandige rug langs de Dendervallei tellen een rijke verzameling aan waardevol bouwkundig erfgoed dat grotendeels in zijn historische context bewaard is gebleven. In Wieze zijn het kasteel en de dorpskern nog steeds met elkaar verbonden en illustreren de historische link in de ontstaans- en vormingsgeschiedenis van het dorp. Verschillende nog onverharde wegen zijn oude loswegen die de meersen toegankelijk maken vanuit de omliggende dorpen. De Dender is sinds de 13de eeuw een belangrijke handels- en transportlijn en werd herhaaldelijk rechtgetrokken en uiteindelijk volledig gekanaliseerd in functie van een betere bevaarbaarheid. De kanalisatie van de Dender in de 19de eeuw werd ondernomen in functie van de verbetering van de scheepvaart en met het oog op economische bloei. Het kadert in de grote infrastructuurwerken die toen plaatsvonden in Vlaanderen. De oorspronkelijke meanderende Dender is nog herkenbaar in de contour van een aantal afgesneden meanders.

ruimtelijk-structurerende waarde

De gekanaliseerde Dender vormt de grens van het Bellebroek en scheidt de meersen van Hogedonk en de Viestermeers van elkaar. Het kanaaltracé geleidt de blik van op het jaagpad en werkt als duidelijke visuele grens sterk structurerend in het landschap. De riviervallei met de drogere donken en de steilrand zijn bepalend geweest voor de dorpsontwikkeling en de uitbouw van het wegennet langs de valleirand. Het beperkt aantal doorsteken tussen de beide oevers versterkt de impact van de rivier als belangrijke landschapsvormende factor en landschappelijke grens. De landschappelijke structuur bestaande uit wegen en percelen, de beekvallei en het daarbij horende landgebruik is in dit landschap grotendeels ongewijzigd gebleven.

wetenschappelijke waarde

In de Dendervallei ligt een typisch valleibos van natuurlijk gevormde heesters met enkele bijzondere inheemse soorten waaronder sleedoorn, tweestijlige meidoorn, wegedoorn, veldesdoorn, verschillende soorten hondsroos, wilde kardinaalsmuts, rode kornoelje, hazelaar en veldiep. Deze planten zijn zuivere vertegenwoordigers van hun soort en vormen dus een genenreservoir voor de regio. Ter hoogte van de natste zones in Bellebroek komen voor de meersen kenmerkende vegetaties voor zoals dottergraslanden, grote zeggenvegetaties en liesgrasvegetaties.

industrieel-archeologische waarde

De Dender speelde een belangrijke rol in de economische ontwikkeling van de Denderstreek. Het huidige uitzicht van de rivier is het resultaat van het herhaaldelijk rechtttrekken en kanaliseren in het verleden om de bevaarbaarheid te optimaliseren. Het slotennetwerk in de meersen getuigt van de pogingen om dit gebied in het verleden te ontwateren en in cultuur te brengen.

Aanduiding van Is de vaststelling van

Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/135206>)

Gijzegem, Herdersem (Aalst), Mespelare (Dendermonde), Denderbelle, Wieze (Lebbeke)

Het gebied omvat een groot deel van de historische meersen op de linker- en rechteroever van de gekanaliseerde Dender. Het bestaat uit aaneengesloten percelen gras- en weiland met drainagesloten, rijen knotwilgen en relictten van de Oude Dender. Aan de rand van de open meersen, op de iets hogere en dus droge gronden liggen de dorpen Mespelare, Denderbelle en Wieze die uitkijken over de Dendervallei. Het kasteeldomein van Wieze ligt in het zuiden van het

meersenlandschap.

Is de omvattende vaststelling van

Afgesneden Dendermeanders

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306454>)

Herdersem (Aalst)

Op de rechteroever van het Denderkanaal liggen langs de Disgenaatdreef in Herdersem nog relictten van de Dender. In 1769 werd de grillige rivier over een afstand van 30km gekanaliseerd tussen Aalst en Dendermonde. Het doel was om overstromingen tegen te gaan, de scheepvaart te bevorderen en de binnenlandse handel te verbeteren. Talrijke bochten werden afgesneden en bleven als open water zichtbaar in het landschap. De percelen binnen de afgesneden meanders bleven in gebruik als weiland. Veel van deze oude meanders werden gedempt en zijn intussen verdwenen. De bochten bij de Wiezebrug vormen zeldzame nog zichtbare relictten van de oorspronkelijke Dender. De oude sasbrug die oorspronkelijk bij het nu verdwenen sas stond, werd in 1976 vlakbij het water heropgebouwd. Deze 'Wiezebrug' dateert uit 1866 en verbindt Herdersem en Wieze met Gijzegem.

Dorpswegel

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306455>)

Herdersem (Aalst), Wieze (Lebbeke)

Van op het dorpsplein in Wieze loopt een smalle wegel tussen de huizen door langs de achtertuinen. De onverharde voetweg leidt weg van het dorp richting het gehucht Kluis en volgt de valleirand zodat het wegtracé de grens vormt tussen grasland enerzijds en akkers anderzijds. De weg biedt ook een zicht op de knotwilgenrijen die de historische site met walgracht van het Muilaertshof markeren. Op de Poppkaart sluit de Dorpswegel ter hoogte van het Muilaertshof aan op de 'Kluys straet' die de toegangsweg tot de hoeve

vormt.

Opgaande eik op Wiezeplein

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/131432>)

Wiezeplein zonder nummer (Lebbeke)

In de oostelijke hoek van het Wiezeplein bevindt zich een circa 27 meter hoge opgaande zomereik met een stamomtrek van 3,83 meter. Deze boom heeft een kruindiameter van 21,3 meter en vormt een beeldbepalend element op het dorpsplein.

Soortenrijk valleibosje langs de Windgatbeek

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/132711>)

Sasbaan zonder nummer (Lebbeke)

In de Dendervallei, tussen de Dender en de Windgatbeek in de omgeving van het kasteel van Wieze (ten noorden van de Sasbaan) bevindt zich een typisch valleibosje van natuurlijk gevormde heesters, waarbij de bosranden en houtkanten een uitzonderlijke soortenrijkdom herbergen.

Steenkouterbaan

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306453>)

Steenkouterbaan (Lebbeke)

De Steenkouterbaan loopt van in Denderbelle naar het noordoosten en sluit aan op de hoofdweg naar Dendermonde. Voorbij de laatste huizen gaat de weg over in een onverharde landbouwweg die tussen de akkers loopt. Op de Kabinetskaart van de Ferraris (1771-1778) loopt deze weg dwars door de uitgestrekte dorpsakkers of kouter ten noorden van Denderbelle waar de naam Steenkouter naar verwijst. Van op de weg zijn er open zichten op de omliggende velden en op de kleine veldkapel 't Steenkouterkapelleken die hier eind 19de-begin 20ste eeuw werd opgericht.

Andere relaties

Heeft als voorganger

Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113462>)

Gijzegem, Herdersem (Aalst), Mespelare, Oudegem, Sint-Gillis-bij-Dendermonde (Dendermonde), Denderbelle, Wieze (Lebbeke)

Beheerder fiche: **Agentschap Onroerend Erfgoed**

Contact

Heb je een vraag of opmerking over deze fiche? [Meld het ons via het contactformulier \(/contact?uri=https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/127717\)](#).

[\(/\)](#)

Inventaris

[Contact \(/contact\)](/contact)[Downloads \(/downloads\)](/downloads)[Hergebruik \(/hergebruik\)](/hergebruik)[Over ons \(https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons\)](https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons)[MENU](#)

ERFGOEDOBJECT

Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze

landschappelijk geheel

ID: 135206 **URI:** <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135206>

Juridische gevolgen

- is aangeduid als vastgesteld landschapsatlasrelict Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/127717>)
Deze vaststelling is geldig sinds 19-07-2021
- omvat de aanduiding als beschermd stads- of dorpsgezicht, intrinsiek Dorpskom Wieze (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/9437>)
Deze bescherming is geldig sinds 17-12-2012
- omvat de aanduiding als beschermd monument Kasteeldomein van Wieze (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/9537>)
Deze bescherming is geldig sinds 15-05-2000
- omvat de aanduiding als beschermd cultuurhistorisch landschap Opgaande eik (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/9532>)
Deze bescherming is geldig sinds 15-03-1951

- omvat de aanduiding als beschermd monument Soortenrijk valleibosje (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/9535>)
Deze bescherming is geldig sinds 04-12-2013
- is aangeduid als vastgesteld landschapsatlasrelict Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113462>)
Deze vaststelling was geldig van 05-05-2020 tot 19-07-2021

Provincie

Oost-Vlaanderen

Gemeente

Aalst, Dendermonde, Lebbeke

Deelgemeente

Denderbelle, Gijzegem, Herdersem, Mespelare, Wieze

Straat

Onbepaald

Locatie

Gijzegem, Herdersem (Aalst), Mespelare (Dendermonde), Denderbelle, Wieze (Lebbeke)

Nauwkeurigheid zone

Tot op 15m

Oppervlakte zone

5 168 960m²

Fysieke status

Bewaard

Erfgoedwaarde

Aanwezig

Typologie: afgesneden meanders (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2129>), dorpen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1062>), graslanden (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1910>), kanalen (infrastructuur) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/213>), kasteeldomeinen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2114>), kerken (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1005>), loofbossen (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1843>), ontwateringsgrachten (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1948>), rivieren

(<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1963>), [sites met walgracht](#)

(<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/1137>), [sluizen](#)

(<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/389>), [trekwegen](#)

(<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2236>),

[valleien](#) (<https://id.erfgoed.net/thesauri/erfgoedtypes/2000>)

[Inventarisatie ankerplaatsen Landschapsatlas 2001](#)

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1101>) (inventarisatie: van 01-11-2000 tot 28-02-2001)

[Inventarisatie Dendervallei tussen Ninove en Geraardsbergen](#)

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/gebeurtenissen/1265>) (vaststellingen, geografische inventarisatie: van 2018 tot 2019)

Beschrijving

Het gebied omvat een groot deel van de historische meersen op de linker- en rechteroever van de gekanaliseerde Dender. Het landschap bestaat uit aaneengesloten percelen gras- en weiland met drainagesloten, rijen knotwilgen en relictten van de Oude Dender.

Fysische geografie

De Dendermeersen liggen in een oostelijke uitloper van de Vlaamse Vallei tussen Dendermonde en Denderleeuw. De breedte van de vallei bedraagt hier ongeveer 2,6 km. De bodem bestaat uit een tertiair zand- en kleisubstraat (Paniseliaan) dat tijdens het Pleistoceen werd afgedekt met niveo-fluviale en niveo-eolische zandleemlagen (Louis 1961). Langs de Dendervallei vormden deze dekzanden een langgerekte rug langs de ooststrand. Het alluviaal landschap is hier door een kleine steilrand begrensd. Tijdens het Holoceen leidde afspoeling op de hellingen en plateaus tot bodemerosie en werd veel materiaal in depressies als colluvium afgezet en later door het water meegevoerd. Door de rivier werd alluvium afgezet in de valleien en sedimenteerde dit tot oeverwallen. In het alluviale gedeelte van de vallei heeft zich sedert het Atlanticum een veenpakket gevormd. Dit zandleemlandschap wordt gekenmerkt door een vlak tot zwak golvend reliëf. Verspreid in de vallei liggen enkele kleine donken (van 1 tot 3 m hoogte) van lemig zand zoals de kleine zandige opduiking in de Viestermeersen en de lage zandheuvels in Hogedonk. Er komen enkele oude rivierarmen voor die ontstaan zijn door natuurlijke afsnijdingen van meanders door de Dender zelf ofwel door het kunstmatig rechte trekken of de kanalisatie van de Dender in 1781. Langs de kronkelende loop van de Oude Dender zijn bij deze relictten van oude meanders een aantal oeverwallen overgebleven. Zowel de oeverwallen als de donken vormen drogere opduikingen van zandleem en lemig zand in de vallei waar natte kleibodems overwegen. De dorpskern van Mespelare ligt op een zwakke rug langs de weststrand van de Dendervallei. Ten noorden van het dorp liggen grote open zandleemkouters op lokale dekzandruggen.

Het gebied omvat een deel van de lage en plaatselijk zeer brede alluviale vlakte van de Dender tussen Dendermonde en Wieze. De afwatering van het gebied ten westen van het kanaal gebeurt langs de Molenbeek die gedeeltelijk werd verlengd met de oude loop van de Dender om zo het overtollig water te kunnen lozen achter het sas van Denderbelle. Ten oosten van het Denderkanaal loopt een hoofdafvoerbeek doorheen Denderbelle naar Dendermonde die deels uit de oude Denderloop bestaat en deels gegraven is. De Wiezebeek mondt in het Bellebroek uit in de Dender onder de naam van Steenbeek of Bellebroekbeek. De Pasbeek vloeit naar het vroegere sas en volgt dan de dijk langs het Denderkanaal naar Denderbelle waar ze uitmondt in de Dender. De Windgatbeek vormt een deel van de grens met Herdersem en vloeit noordwaarts rond de oude

omwalling van het Neerhof om tenslotte uit te monden in de Dender. In de Dendervallei ligt de permanente grondwatertafel op geringe diepte onder het maaiveld, wat zorgt voor een langzame natuurlijke drainering en dus een gebrekkige waterhuishouding. Buiten de vallei ligt de grondwatertafel redelijk diep. In de Wiestermeers stroomt kwelwater door het gebied. De Dendervallei wordt het hele jaar gekenmerkt door wateroverlast en zelfs overstromingsgevaar tijdens natte winters. Omwille van de hoge grondwaterstand zijn de valleigronden in gebruik als weiland, hooiland of nat bos. Op de hoger gelegen donken en oeverwallen is akkerbouw mogelijk mits een goed verzorgde afwatering.

Fauna en flora

In de Dendervallei, tussen de Dender en de Windgatbeek in de omgeving van het kasteel van Wieze (ten noorden van de Sasbaan) bevindt zich een typisch valleibosje (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/132711>) van natuurlijk gevormde heesters. In dit bosje en deze houtkanten bevinden zich enkele bijzondere inheemse soorten die zuivere vertegenwoordigers zijn van hun soort en dus een genenreservoir vormen voor de regio. Het gaat onder meer om sleedoorn, tweestijlige meidoorn, wegedoorn, veldesdoorn, verschillende soorten hondsroos, wilde kardinaalsmuts, rode kornoelje, hazelaar en veldiep. Denderbellebroek is een zeer open graslandgebied met een randzone van populier- en elzenbossen. Het vochtig laaggelegen gebied bestaat voornamelijk uit hooilanden die door sloten met dichte vegetaties van elkaar gescheiden worden. Het gebied is ingedijkt en dient als buffer voor het Denderwater tijdens perioden van hoogtij en bij overstromingsgevaar. Ter hoogte van de natste zones komen de waardevolste vegetaties voor. Het gaat om dottergraslanden, grote zeggenvegetaties met elementen van het dotterverbond en liesgrasvegetaties met moerasspirea en riet. De Viestermeers bestaat uit natte bossen en weiden en talrijke afgesneden oude Denderarmen. Hogedonk telt naast oude meanders ook stukjes bos en vooral hooilanden. De oude Dendermeanders zijn belangrijk voor waterminnende planten en dieren. Op de natte percelen domineren populier, zwarte els, gewone es en schietwilg. Langs de Dender liggen ook bosjes met grauwe abeel en zomereik. De hogere gronden rondom Wieze zijn nog steeds in gebruik als akker.

Cultuurhistorisch landschap

Bewoningsgeschiedenis

In de ruimere omgeving van Mespelare zijn meerdere archeologische vondsten geregistreerd uit verschillende tijdsperioden waaruit blijkt dat deze droge rug aan de rand van de Dendervallei een sterke aantrekkingskracht uitoefende op de mens. Binnen de afbakening van het gebied zelf werden tot nu toe slechts enkele sites aangetroffen. Een historische vondst was de Romeinse muntschat die in 1607 werd ontdekt op de 'Hofstede' tegenover de pastorie van Mespelare. De schat bestond uit ca. 1600 munten en juwelen zoals cameeën uit de midden-Romeinse periode (tweede eeuw na Chr.). Het toponiem Steenkouter bij Denderbelle kan eveneens wijzen op archeologische vondsten (steenpuin, aardewerk) en zo een indicator zijn voor Romeinse bewoningssporen. Ten zuiden van Wieze loopt de Pontweg tussen Aalst en Baasrode die mogelijk een restant is van een Romeinse weg die vanuit Doornik de verbinding maakte naar de Zeeschelde.

Op de Sanderuskaart van het Graafschap Aalst (Flandria Illustrata, 1641-1644) staat in de bocht van de Dender ter hoogte van Denderbelle mogelijk een kasteel afgebeeld. Wellicht lag dit ter hoogte van het pand Veer nr. 9 (deel nr. 8) waar bij de bouw in de jaren '60 van een schuur hier tal van rode terracotta tegelpannen werden gevonden. Op een diepte van een tweetal meter zouden ook nog funderingen aanwezig zijn in witte natuursteen.

Wieze telt een drietal sites met walgracht die teruggaan tot de middeleeuwen en nog herkenbaar zijn in het landschap. Het kasteel van Wieze (zie verder) was in oorsprong gebouwd als waterburcht voor de Heren van Wieze en de walgrachten verwijzen nog naar de vroegste versterking. Hoeve het Neerhof was een tweeledige site eveneens in bezit van de Heren van Wieze en is vandaag nog deels omgracht. De versterkte hoeve werd ingericht op de rand van de Dendervallei en de omwalling werd gegraven op de loop van de Windgatbeek in functie van de watertoevoer voor de grachten. De site wordt al vermeld in 1350 en weergegeven op een kopie van de *Caerte Figurative van de parochie Wieze* van Anthonie Hendrickx uit 1662. Ten noorden van de Viestermeers, lag op de rechteroever van de Dender een derde site met walgracht, het *Hof ter Zickelen*, zoals afgebeeld op een figuratieve kaart uit 1781. Op deze kaart was er reeds sprake van het 'gewesen' hof en vandaag zijn hiervan geen sporen meer zichtbaar op het terrein. In 1588 is er in het register van leenontvangsten van het Land van Dendermonde sprake van een aantal lenen gelegen in (Dender)Belle waaronder twee lenen in het *Goet ter Sickelen of Ter Vorst* bestaande uit meers, bos en land. In 1611 wordt *Thoff ter Sickelen* nabij de Dender vermeld. Op het primitief kadaster uit 1830 staat hier nog het toponiem 't *Hof te Sichel* vermeld. In de meersen tussen Wieze en Aard, op grondgebied Herderssem, ligt de verdwenen walgrachtsite Muilaertshof die al aanwezig is op de Villaretkaart als *de Cluys* en waarvan de 8-vormige gracht nog herkenbaar is in het landschap. Op het primitief kadaster uit 1830 staat de site afgebeeld als hoeve binnen een tweeledige omwalling genaamd De Klaus.

In de 18de eeuw (Kabinetskaart van de Ferraris, 1771-1778) was het Bellebroek een uitgestrekt meersengebied dat bijna volledig ingesloten werd door de Dender in het westen en de hoger gelegen akkers rondom de gehuchten Boonwijk, Moerstraat en Denderbelle. Een smalle dijk scheidde de natte hooilanden van de akkers bij Boonwijk. Op de Villaretkaart (1745) wordt dit gebied aangeduid als *Préz de Duyust*. Dwars doorheen de meersen liep een enkele weg die in een rechte lijn Boonwijk met Denderbelle verbond. Ter hoogte van Denderbelle sloten de meersen aan op het broek ten zuiden van dit dorp met een aaneenschakeling van grote onregelmatige percelen. Deze meersen vormden een brede weidestreek die gedraineerd werd op de Dender door een sterk vertakt slotennetwerk. Een aantal voetwegels leidde doorheen de meersen naar de Dender. De akkers concentreerden zich op de leem- en zandleemgronden rondom de dorpen en in een zone ten noorden van het kasteel van Wieze, te midden van de meersen. Rondom het kasteel van Wieze lag een aaneenschakeling van percelen akker- en weiland, meersen en bos, bereikbaar via enkele wegen die doodliepen op de Dender. Op de drogere gronden aansluitend bij de dorpscentra lagen de uitgestrekte kouters zoals de *Elstkouter* bij Mespelare en de *Kerke Cauter* bij Wieze. Op de figuratieve kaart van Mespelare uit 1664 is de kouter opgedeeld in rechte percelen en wordt deze begrensd door een complex graslanden zoals de *Helst Wyden*. Op de Ferrariskaart is de Dender reeds rechtgetrokken en aangeduid als 'Nouvelle Coupure', een aantal afgesneden meanders zijn nog zichtbaar. De oude Dender is herleid tot slingerende beek in het meersengebied ten zuiden van Mespelare. Ter hoogte van Denderbelle was een veer naar het gehucht Varenberg bij Oudegem. Het oudste veer op de Dender wordt vermeld in een metingboek uit 1673.

In het midden van de 19de eeuw bleef dit gebied hoofdzakelijk in gebruik als hooiland zoals blijkt uit de toponiemen *Bischoep meersch*, *De Breede meerschen*, *de Lange meerschen* etc. Het Bellebroek wordt op de Vandermaelenkaart (1850) aangeduid als *d'Hooge Zwaen Haert* met de Bansloot (later Bellebroekbeek) als noordelijke grens. Het gebied bestaat uit een aaneenschakeling van onregelmatige percelen weiland. De relicten van de Dendermeanders waren toen bijna volledig verdwenen en ingericht als weiland. De toponiemen *de Hooge Bergen* en *Den Hamel* wijzen op enkele kleine donken in de alluviale Dendervlakte. De verbindingsweg door de meersen is nog aanwezig als voetweg, *de Boon weyk Broeck wegel*. Op de Poppkaart (1842-1854) is te zien dat een nieuwe weg, de (Boonwijk)Broekstraat is aangelegd die de perceelsgrenzen volgt in plaats

van de meersen dwars te doorkruisen. Meerdere onverharde voetwegen en wegels zorgen voor de verdere ontsluiting van dit gebied zoals de Vossewegel en de Denderwegel. Ook het gebied ten zuiden van Mespelare en van Denderbelle was bijna uitsluitend ingericht als hooiland. Het primitief kadaster (1830) vermeldt toponiemen zoals *Den Belderen Meersch* en *De Lange Weeden*. De hoger gelegen gronden dicht bij het dorpscentrum van Denderbelle waren ingericht als akkers namelijk *de Middel Cauter* en *de Steen Cauter*. De percelen zijn smal en langwerpig en duidelijk georiënteerd op de weg in het verlengde van de huidige Steenkouterbaan. In de Viestermeers ligt een kleine donk, op het primitief kadaster aangeduid als *Den Haesenberg*. Het *Oud Veir* en het *Nieuw Veir* verzorgden de verbinding met Mespelare en Oudegem.

Op de topografische kaart van 1870 is te zien dat er hoogte van een oude afgesneden meander in het Bellebroek een zone met akkers werd ingericht op een lichte opduiking in de meersen, de 'Varenberg'. Ook ter hoogte van Denderbelle werden meer hooilandpercelen omgezet naar akkerland. Deze evolutie zette zich verder door naar het begin van de 20ste eeuw zodat er in de meersen steeds meer verspreide clusters akkerpercelen opdoken. Tussen Denderbelle en Wieze ontstond zo een redelijk aaneengesloten akkerareaal dat tot tegen de Dender reikte. Tegelijk vond ten noorden van Wieze en dicht bij de Dender een duidelijke uitbreiding plaats van bosareaal ten koste van meersen.

Tot circa 1950 stond de landbouw in functie van de graan- en aardappelteelt. Nadien werd overgeschakeld op veeteelt en bleven de landbouwgewassen beperkt tot veevoeder. Tegen het midden van de 20ste eeuw werden opnieuw veel akkers omgezet naar weiland met een aantal verspreide bospercelen. Er vond tegelijk een uitbreiding plaats van het wegennet in de meersen.

De Dender

De Dender ontspringt bij Ath en mondt bij Dendermonde uit in de Schelde. De rivier heeft een sterk kronkelend verloop en wordt hoofdzakelijk gevoed door regenwater wat zorgt voor grote debietschommelingen naargelang de seizoenen. De kanalisatie gebeurde in drie fasen, het gekanaliseerde gedeelte is vandaag ca. 65km lang. Langs de linker- en rechteroever van het kanaal loopt de Oude Dender als smalle meanderende beek. Al sinds de 13de eeuw werden verschillende kanalisaties uitgevoerd op de grillige Dender waarbij meanders werden weggewerkt. Door middel van sluizen kon het debiet geregeld worden zodat de omliggende vlakten niet systematisch overstromden. In de 17de eeuw vormde de Dender een belangrijke scheepvaartverbinding tussen Henegouwen en de Schelde bij Dendermonde en droeg in belangrijke mate bij tot de economische bloei van de Denderstreek.

De Dender werd in 1769 over een afstand van 30m gekanaliseerd tussen Aalst en Dendermonde. Twee nieuwe sassen in Wieze en Dendermonde vervingen vijf oudere sassen. Het doel was om overstromingen tegen te gaan, de scheepvaart te bevorderen en aldus de handel te verbeteren. Langs het kanaal werd een dijk gebouwd met ketsweg voor de paarden die de schepen trokken. Een schets van landmeter Peelman uit 1769 toont de nieuwe vaart en de aftakkingen die nodig zijn om overstroming van de omliggende meersen te voorkomen. De meersen op de linker- en rechteroever van de Dender in Mespelare en Wieze en de Bellemeersen stonden gewoonlijk blank in de winter. Ook het land van het Disgenaat bij Wieze stond *met hooge vloet* onder water. Op een schets van een landmeter uit 1781 staat een bomerij langs de *Kets Tragel* op de linkeroever. Tussen de Molenbeek en de gekanaliseerde Dender herinnert het Sashuis (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/397>) als enige overblijfsel aan het 'Sas van Wieze' dat gebouwd werd in 1768-1769 als een van de sluizen op de Dender. Om dit nieuwe sas ten volle te benutten werd op kosten van de gemeente Wieze in 1859 dwars door het Wiezebos een kasseiweg naar het sas aangelegd, de huidige Aartstraat, gevolgd door de aanleg van een loskaai bij het sas

in 1860. In 1866 werd een houten klapbrug aan het sas opgericht, de 'Wiezebrug' als verbinding tussen Wieze en Gijzegem. Ook aan de overzijde van het kanaal, in Gijzegem werd een kasseiweg aangelegd in functie van een betere begaanbaarheid zodat een vlot goedertransport kon gebeuren. In 1865 werd de Dender over haar volledige loop gekanaliseerd op initiatief van de Belgische staat waarna ook een brug over de rivier werd gebouwd tussen Denderleeuw en Teralfene. De weg Veer slingert door het Bellebroek en leidt naar het dorp van Denderbelle. De straatnaam verwijst naar de twee veren over de Dender die de verbinding mogelijk maakten met Oudegem en Mespelare. In de laatste bocht van de weg leidt een rechte gekasseide zijweg tot bij de Dender waar in 1821 door de gemeente Denderbelle een loskaai werd aangelegd voor het lossen van 'mest, careel steen, huille, koolen, hoy, stroy, bier, brandewijn, meel en granen'.

Het Huis Saeys (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47822>) werd gebouwd in 1825 door schipper Jan-Baptist Saeys, die hier een lokaal nieuw veerpont over de Dender instelde dat tot 1937 in gebruik bleef. Op het primitief kadaster van 1830 wordt hier een oversteek op de Dender weergegeven. In 1867 ging de nieuwe gekanaliseerde Dender open voor de scheepvaart. De rivier werd voornamelijk ingeschakeld voor het transport van steenkool uit Wallonië. In de loop van de 19de en 20ste eeuw vestigden veel fabrieken zich langs de Dender, onder andere in functie van de lucifernijverheid. Na de Tweede Wereldoorlog ging de bevaarbaarheid van de Dender achteruit en verminderde het economisch belang van de rivier.

De stuwsluis van Denderbelle met een verval van 1,8m werd in 1946 in gebruik genomen aan het kanaal Aalst-Dendermonde. Ter hoogte van de sluis werden op de linkeroever in 1949 twee sluiswachterswoningen gebouwd. Het betrof twee villa's (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48609>) in spiegelbeeld met bureel en pompinstallatie. In 1947 werd het oude sas van Wieze buiten gebruik gesteld en herleidt tot een brugfunctie. In 1972 werd 200m zuidwaarts een nieuwe vaste brug over de Dender te Gijzegem in gebruik genomen. Hierdoor werd de oude ophaalbrug te Wieze voor de verbinding tussen Herdersem, Wieze en Gijzegem totaal overbodig. Het sas werd in 1975 afgebroken en in 1976 werd de oude sasbrug verplaatst en als historisch monument naast de nieuwe brug opgesteld. Het sashuis bleef tot 1936 als herberg in gebruik.

De Oude Dender is het relict van de oorspronkelijke rivier en vormt nog steeds de gemeentegrens tussen Mespelare en Herdersem. De grens volgt nog de afgesneden en nu verdwenen meanders van deze rivier zoals op Hogedonk. Deze meanders werden nadien vaak gedempt en gebruikt als weiland. Op het primitief kadaster uit 1830 is de grond binnen de meander opgedeeld in percelen en aangeduid als *De Muyt*. Bij Wieze liggen twee afgesneden meanders (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/306454>) van de Oude Dender die nog duidelijk herkenbaar zijn langs de Disgenaatdreef op de rechteroever van het kanaal.

Dorpsontwikkeling

In **Mespelare** vormt het ovaalvormige plein de kern van de kleine dorpskom waar vijf straten convergeren met overwegend losse en nog kleinschalige landelijke bebouwing. Een van die straten is de deels gekasseide Dreef die de parochiekerk in een min of meer rechte lijn verbindt met het Denderkanaal. Op de figuratieve kaart van de heerlijkheid Mespelare uit 1664 wordt het dorpscentrum gedomineerd door de kerk aan het wegenkruispunt enerzijds en de pastorie aan de Denderbocht anderzijds, met elkaar verbonden door een rechte dreef. De Mespelarestraat staat op het primitief kadaster als *Hoogen Weg* en leidt ook naar de hoger gelegen akkers van de *(H)Elstkouter*. Samen met de aangrenzende *Kerke Cauter* vormen deze gronden een duidelijk afgebakend complex ten noorden van de dorpskern en gekenmerkt door een strakke rechthoekige percelering. De *Sengel Weg*, nog een onverharde losweg, vormde de grens met de weilanden

dichter bij de Dender. Ten zuiden van de dorpskern ligt een tweede historisch akkercomplex bij Hogedonk, de *Hooge Cauter*. Hier liep de *Bremt straet* op een dijkje in het valleigebied van de Oude Dender en is vandaag nog een onverharde weg. De aangrenzende percelen op de oevers van de Oude Dender waren ingericht als weiland getuige de toponiemen *mespelaarsch meerschen* en *Crom Wyde* op de figuratieve kaart uit 1664. Het toponiem *Gemynte* wijst erop dat een aantal van deze gronden ook gemeenschappelijk begraaasd werden. De relatief grote en onregelmatige percelen contrasteren met de rechthoekige akkerpercelen. Doorheen de meersen op de rechteroever liep een aantal voetwegen naar de Dender. Op een schets van de rechtekking van de Dender uit 1701 staat ten zuiden van de pastorij in Mespelare een brug getekend over de Dender. Er is hier ook sprake van een dijkje langs de Oude Dender.

Aan de noordzijde van het plein domineert de [Sint-Aldegondekerk](https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48603) (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48603>) met omringend ommuurd kerkhof. De oudste delen van de in oorsprong romaanse kerk, namelijk beuk en koor, gaan tot het laatste kwart van de 12de eeuw terug. De [schandpaal](https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48604) (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48604>) voor de hoofdingang van de parochiekerk is een eenvoudige ronde zuil in blauwe hardsteen bovenop twee ronde treden en werd opgericht door de heren van Mespelare in de tweede helft van de 18de eeuw ten behoeve van de rechtspraak. Tegenover de parochiekerk leidt een grindpad naar het [Spaans Hof](https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48857) (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48857>). Toen in 1634 de heer van Mespelare de relieken van Sint-Aldegondis aan de kerk van Mespelare schonk, kende de al bestaande verering van deze volksheilige een sterke bloei. Mespelare groeide spoedig uit tot een druk bezocht bedevaartsoord. De heren van Mespelare, die meestal in Antwerpen verbleven, gaven in 1643 opdracht tot het bouwen van een huis ter ere van Sint-Aldegondis, als verblijfplaats voor de pelgrims die te Mespelare op bedevaart kwamen. Daartoe werd een terrein aangekocht, dat nadien met een dreefje tegenover de kerk met het dorpsplein in verbinding werd gesteld. De naam 'Spaans hof' zou, zoals ook voor andere gelijknamige huizen uit de 16de-17de eeuw het geval is, mogelijk verwijzen naar het feit dat het in de Spaanse periode werd opgericht. Later deed het 'Spaans Huis' dienst als kosterwoning. In de as van de Sint-Aldegondekerk, op het einde van de Singelweg ligt de [pastorie](https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48855) (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48855>) van de parochie binnen een ommuurde tuin. Het betreft een vijfhoekige site die ten zuiden begrensd wordt door een deels verlande Denderarm. De pastorie werd gebouwd in 1909 op de ommuurde lagergelegen site van de oude pastorie die reeds vermeld wordt in 17de-eeuwse landboeken. De ligging t.o.v. de parochiekerk visualiseert de band tussen kerk en pastorie. Langs de Singelweg staat een imposant [herenhuis](https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48983) (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/48983>) dat teruggaat op een grote semi-gesloten hoeve die minstens opklom tot het begin van de 19de eeuw. Volgens cartografische bronnen betrof het één van de grootste hoeven gelegen binnen het dorpscentrum. In het derde kwart van de 19de eeuw wijzigde de configuratie van de gebouwen.

Wieze wordt al in de 5de eeuw vermeld en heeft mogelijk een Karolingische oorsprong. De eerstvolgende schriftelijke vermelding dateert uit 1108. De naam Wieze zou betekenen (winstgevende) weide of grasland en verwijzen naar de moerassige gronden die gewonnen werden op de rivier. Veel plaatsnamen op de landmeterskaart van Wieze uit 1766 (naar oudere kaart uit 1662) verwijzen nog naar de moerassen die zijn drooggelegd en omgevormd naar grasland, zoals *Laeremeerschen*, *Coninckxweeden*, *Neerweeden* en *Hooghe weeden*. In het feodaal regime was Wieze ingedeeld in twee verschillende heerlijkheden met een verschillend statuut. Enerzijds had men Wieze als deel van het Land van Aalst, dat bestuurd werd door de Heren van Wieze en anderzijds had men de Vrijheerlijkheid van Moorsel, Gevergem en Wieze Kapittel, die bestuurd werd door het kapittel van de O.-L.-Vrouwekerk van Dendermonde. Deze heerlijkheid bezat een vrijdom waardoor haar inwoners vrij waren van belastingen, karweien en erfdiensbaarheden. Het gevolg van deze vrijdom was dat landbouwers en ambachtshui zich

vooral op Wieze Kapittel vestigden. Parochie en kerk verbonden de inwoners van beide heerlijkheden tot één gemeenschap. De heerlijkheid Wieze onder het land van Aalst strekte zicht uit over gedeelten van Wieze, Denderbelle, Mespelare, Moorsel en Nieuwerkerken. Het centrum van de heerlijkheid was het Goed te Wieze. Dit persoonlijk domein van de heer bestond uit zaailanden, meersen en bossen, het kasteel en een molenberg met windmolen. Ook bezat de heerlijkheid als leen de visserij op de Dender in Mespelare. Wieze dorp is ingericht op een stuifzandheuvelrug en ligt langs de verbinding Aalst-Dendermonde. Oorspronkelijk kwamen hier een drietal hoofdwegen samen zoals te zien is op het primitief kadaster uit 1830, de steenweg Aalst-Dendermonde, de Larestraat langs het Neerhof (nu een onverharde weg) en een rechte dreef die de kerk op het dorpsplein verbond met het kasteel. De Larestraat doorkruiste in de 18de eeuw de *Thien Dagwanden*, een cluster akkerpercelen op een droge opduiking in de Dendervallei en georiënteerd op de weg. De weg liep verder door naar de Dender en tot de grens met Herdersem. Vanuit Moorsel ging de weg via de Schroverstraat door Wiezedorp en de huidige Sasbaan naar Mespelare en was deel van een oude verbinding, mogelijk reeds uit de vroege middeleeuwen. Talrijke kleine wegen en veldwegels verbonden de boerderijen en wijken onderling en gaven toegang tot de dorpskouters. De Dorpswegel (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/306455>) of 'Sterreweg' loopt vanop het Wiezeplein langs de hoogtelijn van de Dendervallei tot aan de Aartstraat en vormt als voetweg een historisch alternatief voor de hoofdweg.

Centraal op het dorpsplein staat de parochiekerk Sint-Salvator (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47873>), oorspronkelijk omgeven door een ovaal ommuurd kerkhof dat verdween in 1865. De naam van de patroonheilige, de Heilige Salvator, zou op een zeer hoge ouderdom wijzen, opklimmend tot het begin van de kerstening in de 6de-7de eeuw en is uniek in het Land van Aast. De oudste schriftelijke vermelding dateert uit 1105. Op dat moment droeg de bisschop van Kamerijk de kerk over aan de pas opgerichte abdij van Affligem die hierdoor het patronaatsrecht en een deel van de tiende verwierf. Het huidige kerkgebouw dateert uit 1872 en is volledig opgetrokken uit Ledische zandsteen in gotische stijl. De pastorie (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47867>) van Wieze ligt vlakbij de parochiekerk. Tot 1553 lag de pastorie echter een stuk verder verwijderd van de kerk, namelijk zuidwaarts aan de Kapittelstraat, op de wijk genaamd *ter Meire*. Tot 1899 was de pastorietuin omhaagd, daarna omringd door een bakstenen tuinmuur en nog later vervangen door een ijzeren hekwerk. Naar aanleiding van straatverbredingswerken in 1982 werd de pastorietuin verkleind waarop de tuinmuur werd verplaatst.

Rondom het Wiezeplein liggen meerdere historische dorpswoningen, burgerhuizen en voormalige herbergen. Dankzij de belastingvrijdom op het grondgebied van Wieze-Kapittel, werd het dorp een toevluchtsoord voor bierbrouwers en brandenwijnstokers, vaak ook herbergiers. 'De Sterre', later 'De Oude Ster' (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47884>) is een zeer oude herberg gelegen aan de westzijde van het dorpsplein, op de grens van de heerlijkheid Wieze-Aalst (de herberg) en Wieze-Kapittel (de bijhorende schuur met brouwerij). De herberg zou in oorsprong teruggaan tot het derde kwart van de 16de eeuw, en was toen in het bezit van de heer van Wieze. Op de 'Caerte figurative' van A. Hendricx van 1662 wordt de herberg met naam vermeld. Tegenover De Sterre ligt de voormalige herberg 't Oud Gemeentehuis' (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47876>) en 'Muzieklokaal', voorheen 'Het Wapen van den Heere'. In deze herberg was ook een vergaderzaal van de Vierschaar van de heerlijkheid Wieze-Aalst. Volgens archiefdocumenten werd de vierschaar opgericht in 1783 door de heer van Wieze. De herberg deed dienst als gemeentehuis tot 1871 wanneer het gemeentehuis ondergebracht werd in het nieuwe schoolhuis aan de Nieuwstraat. In een andere hoek van het Wiezeplein ligt nog een derde voormalige herberg 'Den Bierkelder' (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47881>) die gebouwd werd in 1750. In de oostelijke hoek

van het Wiezeplein bevindt zich een hoge opgaande zomereik (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/131432>) met een stamomtrek van 3,83 meter. Deze boom vormt een beeldbepalend element op het dorpsplein en bevindt zich naast het café 'Den Dikke Eik'. Vanaf deze locatie vertrok in de 19de eeuw de Molenwegel naar de molen en de Molenkapel. Mogelijk markeerde de boom het begin van deze weg die de dorpskern verbond met de dorpsmolen. De houten windmolen behoorde toe aan de Heer van Wieze en wordt reeds vermeld in 1430. De windmolen bevond zich aan het wegenkruispunt waar nu de Molenkapel staat. Het Neerhof (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47868>) is een nog deels omgrachte site met driehoekige vorm waarvan de walgracht behouden is aan de noord-, oost- en een deel van de zuidzijde. Deze historische site met walgracht had in oorsprong een tweedelige vorm en was in het bezit van de familie de Wisne, de heren van Wieze. In 1350 wordt de site reeds vermeld als nederhof neffens den Bruel. De gebouwen liggen rond een grotendeels gekasseid binnenerf en de ast in het westen naast de poort is een relict van de vroegere hopcultuur in de omgeving.

In het kasteelpark stond tot in 1962 het kasteel, waarvan de oorsprong vermoedelijk tot de 9de of 10de eeuw teruggaat. Het kasteel van Wieze staat op de 'Caerte ende discriptie figurative vande geheel de Lande van Aelst' door J. Horenbault van 15(9)6 weergegeven als een waterkasteel op vierkante plattegrond met hoektorens en omgeven door een dubbele omgrachting. Vermoedelijk zijn de walgrachten en een bewaard oud hoektorentje binnen het huidige kasteeldomein nog restanten van de oorspronkelijke versterking van de heren van Wieze. Op de Ferrariskaart (1771-1778) is de omgrachte kasteelsite voorgesteld met ten noorden een formele tuin en bos met typisch drevenpatroon. Een dubbele dreef verbond toen nog het kasteel met de kerk van Wieze in het zuidwesten. In het begin van de 19de eeuw werd het oude kasteel afgebroken en vervangen door een zomerverblijf. In 1875 werd dat gebouw op zijn beurt gesloopt voor de bouw van een nieuw kasteel in neo-Vlaamse renaissancestijl. Dit ging gepaard met de heraanleg van het park in landschapstijl met slingerpaden en het deels omvormen van de oude walgrachten tot vijvers. De kasteelsite kreeg een nieuwe ingang met imposant toegangshek aan de Nieuwstraat tegenover de Kerkhofstraat. De Kloosterstraat werd in functie hiervan deels verlegd. Na de Tweede Wereldoorlog werd het neorenaissancekasteel in 1962 gesloopt. Op de bewaarde funderingen werd een nieuwe villa gebouwd. Het park heeft een oppervlakte van ruim 12 hectaren. De westelijke hoektoren (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47860>) van het middeleeuws kasteel, de ijskelder en de conciërgewoning (de vroegere paardenstallen) zijn nu nog de enige relictten die aan een groots verleden herinneren.

Huidig landschap

Bellebroek is een vochtig laaggelegen gebied met voornamelijk hooilanden die door sloten met dichte vegetaties van elkaar gescheiden worden. Het gebied is ingedijkt zodat de waterlopen en sloten het geheel ontwateren. Het broek dient als buffer of potpolder voor het Denderwater dat tijdens perioden van hoogtij en bij overstromingsgevaar niet onmiddellijk kan geloosd worden in de Zeeschelde. Het gebufferde water wordt door middel van pompen terug naar de Dender gepompt en richting de stuw van Dendermonde. In het zuidoosten grenst het broek aan de akkerpercelen bij Denderbelle. In het gebied lopen nog verschillende onverharde wegen en paden die vanuit de dorpen richting de meersen en de Dender leiden zoals de Denderstraat die parallel loopt met de Grote Beek. Een voorbeeld is de Steenkouterbaan (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/306453>), een onverharde weg die over de historische dorpskouter van Denderbelle loopt en uitzicht biedt op de omliggende velden en de lagergelegen vallei. Op het einde van de weg staat het Steenkouterkapelleken (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47821>), een bakstenen veldkapel toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en opgericht tussen 1892 en 1909. Het Denderkanaal wordt nog actief gebruikt voor de scheepvaart. De Viestermeers bestaat uit natte bossen en weiden en talrijke afgesneden oude

Denderarmen omzoomd door rijen knotwilgen. Hogedonk telt naast oude Denderarmen ook stukjes bos en vooral hooilanden die begraasd worden door een grote schapenkudde. Op de rechteroever van de Dender ligt een grote afgesneden meander met overwegend natte ruigte en valleibos. De hogere gronden rondom Wieze zijn nog steeds in gebruik als akker.

- Rijksarchief Gent (RAG), Kaarten en Plannen 065/2 (16de-20ste eeuw), nr. 1100, nr. 1305, nr. 1396.
- Algemeen Rijksarchief (ARA), Archief Rekenkamer, nr. 3650, nr. 4346
- Algemeen Rijksarchief (ARA), Kaarten en Plannen, nr. 1489

- Carte topographique de la partie de la Belgique comprise entre Gand et Tournay, Maestricht et Liège, levée par Villaret, Ingénieur du Roi, 1745-1748, Institut National de l'Information Géographique et Forestière-Saint-Mandé (France), CH 292, schaal 1:14.400.
- De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden van Jozef Jean François de Ferraris, opgesteld tussen 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000. Koninklijke Bibliotheek van België, http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html. (http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html.)
- Atlas van de Buurtwegen, opgesteld naar aanleiding van de wet op de buurtwegen van 10 april 1841, schaal 1:2500 (overzichtsplannen schaal 1:10.000) .
- Gereduceerde Kadasterkaart van België, Dépôt de la Guerre, uitgegeven tussen 1845-1855, schaal 1:20.000
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven tussen 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven tussen 1842-1879, schaal 1:5000
- Topografische kaarten van België, Krijgsdepot: Eerste editie uitgegeven tussen 1865-1880, schaal 1:20.000. Herziening, Militair Cartografisch Instituut: tweede uitgave, 1880-1884, derde uitgave 1889-1900 en herziening derde uitgave 1900-1930, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven tussen 1928-1950, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven tussen 1949-1970, schaal 1:25.000.

- ANTROP M., VAN EETVELDE V., JANSSENS J., MARTENS I. & VAN DAMME S. 2002: *Traditionele landschappen van het Vlaamse gewest*, onuitgegeven rapport, Universiteit Gent, Vakgroep Geografie, Gent. look online beschikbaar: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/90d22342-b387-4366-a4e3-2d14be1287721> (<http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/90d22342-b387-4366-a4e3-2d14be1287721%5D>)
- BOSMAN R. & HEYVAERT H. 1990: *De geschiedenis van Wieze*, Dendermonde.
- BOVYN M. 1969: Toponymie van Denderbelle, *Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde*, Gedenkschriften 3e Reeks, Deel XVIII, 29-31.
- DE SAEGER S. & VRIENS L. 2003: *Gedeeltelijk ontwerp Biologische Waarderingskaart*, versie 2, kaartbladen 22, Brussel. (Digitaal bestand Instituut voor Natuurbehoud van een gedeelte van de kaartbladen.)
- LEYS R. & LOUIS A. 1963: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad ZELE 56E*, Gent.
- LOUIS A. 1961: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Aalst 71E*, Gent.
- STEVENS W. 2013: *Het leenhof van Dendermonde tijdens de 15de eeuw. Nadere toegang op het archief van de Rekenkamers, delen en banden, nr. 1102 en Denombrementen van Vlaanderen, Leenhof van Dendermonde tot 1473*, deel I, Algemeen Rijksarchief. Inventarissen, 548, Brussel.
- STROOBANTS A. 2010: De Romeinse muntschat van Mespelare in: VERLAECKT K., STROOBANTS et al. *Dendermonde van de Metaaltijden tot de vroege Middeleeuwen*, Dendermonde, 67-74.

- VAN NIEUWENHUYSE B., DE KIMPE A. & KUYKEN E. 1982: *Landschapsecologische studie over het Denderbellebroek, Pas- en Steenbeek (Lebbeke-O.V.I.) in het raam van de geplande waterbeheersingswerken* (onuitgegeven rapport), s.l.

Auteurs: [Verdurmen, Inge \(https://id.erfgoed.net/auteurs/198\)](https://id.erfgoed.net/auteurs/198)

Datum: 2019

De tekst wordt ter beschikking gesteld door: [Agentschap Onroerend Erfgoed \(AOE\) \(https://id.erfgoed.net/auteurs/501\)](https://id.erfgoed.net/auteurs/501)

[Bekijk alle teksten \(/erfgoedobjecten/135206/teksten\)](/erfgoedobjecten/135206/teksten)

Relaties

Omvat

[Afgesneden Dendermeanders](https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306454) (https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306454)

Omvat

[Dorpswegel](https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306455) (https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306455)

Omvat

[Kasteeldomein van Wieze](https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/47860) (https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/47860)

Omvat

Opgaande eik op Wiezeplein (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/131432>)

Omvat

Soortenrijk valleibosje langs de Windgatbeek

(<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/132711>)

Omvat

Steenkouterbaan (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306453>)

Is deel van

Denderbelle (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14426>)

Is deel van

Gijzegem (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13411>)

Is deel van

Herdersem (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13412>)

Is deel van

Mespelare (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14436>)

Is deel van

Wieze (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14427>)

Je kan deze pagina citeren als:

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2023: *Bellebroek en Dendermeersen tussen Oudegem en Wieze* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135206> (<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135206>) (geraadpleegd op 5 september 2023).

Beheerder fiche: **Agentschap Onroerend Erfgoed**

Contact

Heb je een vraag of opmerking over deze fiche?
Meld het ons via het contactformulier (/contact?uri=https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135206).

Onroerenderfgoed.be is een officiële website van de Vlaamse overheid

uitgegeven door het agentschap Onroerend Erfgoed
(<https://www.onroerenderfgoed.be/over-ons>)

PRIVACYVERKLARING

([HTTPS://WWW.ONROERENDERFGOED.BE/PRIVACYVERKLARING](https://www.onroerenderfgoed.be/privacyverklaring))

JURIDISCHE INFORMATIE

([HTTPS://WWW.ONROERENDERFGOED.BE/JURIDISCHE-INFORMATIE](https://www.onroerenderfgoed.be/juridische-informatie))